

PEN NORWAY

İddianame İnceleme Raporu

Canan Coşkun

PEN Norveç Türkiye İddianame Projesi

Şerife Ceren Uysal

Yayımlanma Tarihi: 11 Kasım 2021

PEN Norveç Türkiye İddianame Projesi

PEN Norveç olarak, Türkiye'nin son 6 yılında gündeme gelen gazeteciler ve sivil toplum ile ilgili davalar üzerinde çalışıyoruz ve bu çalışma kapsamında ilgili davaların kurucu belgesi olan iddianamelere odaklanıyoruz.

Ocak 2020'den bu yana, hakimler, avukatlar, araştırmacılardan oluşan uluslararası bir ekiple birlikte Cumhuriyet Gazetesi, Büyükada Davası ve Gezi Parkı da dahil olmak üzere öne çıkan birçok basın ve sivil toplum davalarına ilişkin iddianameleri incelemekteyiz.

Hazırlanan her rapor bir iddianameye odaklanıyor. Altı farklı ülkeden hukuk ve insan hakları uzmanlarından oluşan bir ekip, 2021 yılının sonuna dek 22 iddianameyi iç hukuka ilişkin düzenlemelere ve uluslararası standartlara uygunluğu yönü ile değerlendirmiş olacak.

Amacımız, Türkiye'deki hukuk devleti krizine ilişkin tartışmalara somut bir zemin sağlamak ve Türkiye'nin savcı ve hakimlerine iddianame yazım eğitimleri vererek bu alandaki standartları iyileştirmeye yönelik diyalogları desteklemektir. Bu güne dek yayınlanmış tüm rapor ve makalelerimizi (2020 yılına ilişkin final raporumuz da dahil olmak üzere) websitemizde bulabilirsiniz: norskpen.no.

PEN Norveç Türkiye Danışmanı olan Caroline Stockford bu projenin yürütücüsü olup, Avukat Şerife Ceren Uysal, iddianamelere ilişkin hazırlanan raporların süpervizörlüğü görevini yürütmektedir.

Türkiye İddianame Projesi Norveç Dış İşleri Bakanlığı ve İsveç İstanbul Konsolosluğu tarafından desteklenmektedir.

1.) Giriş

Bu çalışmanın kapsamı 05.04.2018 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Savcısı EdipŞahiner tarafından gazeteci Canan Coşkun aleyhine düzenlenen 2017/134371 soruşturma ve 2018/2814 iddianame numaralı 2 sayfalık iddianamenin değerlendirilmesinden ibarettir.

2.) Olay Örgüsünün Özeti

12 Eylül 2017 tarihinde Çağdaş Hukukçular Derneği üyesi olan ve mesleki faaliyetlerini Halkın Hukuk Bürosu çatısı altında sürdüren çok sayıda avukat, ofisleri ve evleri basılarak gözaltına alındılar. 20 Eylül 2017 tarihinde adliyeye getirilen avukatlardan 14'ü buradaki işlemlerin ardından tutuklanarak çeşitli hapisanelere sevk edildi. Avukatların tutuklanması Türkiye'de ve uluslararası hukuk kamuoyunda tepki ile karşılandı ve gerek 2017'de gerekse sonrasında Türkiye'de avukatlık mesleğinin karşı karşıya olduğu sorunlar yaygın şekilde tartışmaya konu edildi.ⁱ

Avukatlara yönelik polis operasyonu Türkiye kamuoyu tarafından yakından takip edilen bir konu oldu. Zira tutuklanan avukatlar demokratik kamuoyu tarafından yakından takip edilen, Soma davası, Berkin Elvan davası, Hasan Ferit Gedik davası gibi toplumsal açıdan önemli davalarda mağdur savunmanlığını üstlenmiş kişilerdi. Bununla birlikte yine hemen hemen hepsi Nuriye Gülmen ve Semih Özakçaⁱⁱ'nin avukatlığını yürütmekteydi. Gülmen ve Özakça olağanüstü hal kararnamele ile birlikte kamu görevinden ihraç edilen yüzbinlerce kişiden ikisiydi. Yüksel Direnişi olarak anılan eylemi başlatan ve yüzlerce gün boyunca sürdüren kişiler oldukları için yine Türkiye ve dünya kamuoyu tarafından bilinen isimlerdi.ⁱⁱⁱ Gülmen ve Özakça'nın avukatlarının 14'ünün aleyhlerine başlatılan yargılamaya birkaç gün kala gözaltına alınmaları ayrıca tepkiye yol açtı.

20.09.2017 tarihinde adliye muhabiri olan ve Cumhuriyet Gazetesi'nde çalışan Canan Coşkun, İstanbul Çağlayan Adliyesi'nde bahsedilen avukatların gözaltısına bağlı olarak süren işlemleri takip etmekteydi. Aynı tarihte Coşkun tarafından kaleme alınan "Nuriye ve Semih'in 14 avukatı tutuklandı"^{iv} başlıklı haber Cumhuriyet Gazetesinde yayımlandı. İlgili haber genel olarak avukatlara savcılık ifadesi sırasında sorulan sorular hakkında bilgi veriyor, aynı zamanda savcılığın sorularının ve suçlamalarının dayanağı olarak tutanaklarda ismine açıkça yer verilen bir tanıktan söz ediyor, nihayetinde de işlemler sonucunda 14 avukat tutuklanırken, 2 avukatın serbest bırakıldığı bilgisini içeriyordu.

Yayımlanan bu haber üzerine İstanbul Cumhuriyet Savcılığı tarafından Coşkun aleyhine bir soruşturma başlatıldı ve 05.04.2018 tarihinde incelemeye konu iddianame kaleme alındı. İddianamede Coşkun'a Terörle Mücadele Kanunu (TMK) md. 6/1 kapsamında terörle mücadelede görev almış kişileri hedef göstermek suçunun isnat edildiği görüldü.

İddianamenin İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmesi ile yargılamaya başlandı. Coşkun 06.06.2018 tarihli ilk duruşmada savunmasını yaptı. Savunmasında; Cumhuriyet Gazetesi'nde adliye muhabiri olduğunu, davaya konu haberin kamuoyunca takip edilen bir soruşturmaya ilişkin olduğunu belirtti. Haber içeriğinin adliye içerisinde avukatlardan temin edilen ifade tutanaklarına dayandığını belirten Coşkun, savcı tarafından bir tanığın beyanı

esas alınarak gözaltındaki avukatlara Dilek Doğan, Hasan Ferit Gedik ve Berkin Elvan davalarıyla ilgili sorular yöneltildiğini, kendisinin de bunları haberleştirdiğini belirtti. Yine Coşkun savunmasında, hedef gösterdiği iddia edilen tanığın isminin ifade tutanaklarında açık bir şekilde yazılı olduğunu, eğer gizli tanık olsaydı isminin kod adıyla yazılacağı ve kendisinin de haberde bu kod ismi kullanacağını belirtti. Bu doğrultuda, haber yapılarak soruşturmanın tehlikeye düşürüldüğü iddiasını kabul etmediğini ve savcı isminin de haberde yazılmasının daha önce karşılaşılan bir durum olduğunu ancak bu sebeple hiçbir muhabire dava açılmadığını vurgulayarak beraatini talep etti.^v

10.07.2018 tarihinde görülen ikinci duruşmada, duruşma savcısı esas hakkında mütalaasını sundu. Savcı mütalaasında özetle Coşkun'un hakkında haber yaptığı soruşturma dosyası ile ilgili kısıtlama kararı bulunduğunu ve bu nedenle ilgili haberin soruşturmanın amacını tehlikeye soktuğunu, tanık olarak ifadesine başvuru olan kişi ve ailesinin bu haber ile teşhir edilerek terör örgütlerine hedef gösterildiklerini ve etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanarak örgüt faaliyetlerinin deşifre edilmesine katkıda bulunan bir kişinin isminin açıkça belirtilmesi yoluyla Coşkun'un atılı suçu işlediğinin sabit olduğunu belirterek cezalandırılmasını talep etti. 19.07.2018'de görülen duruşmada Coşkun ve avukatları esas hakkında mütalaaya karşı beyanlarını sundular. Savunmaların ardından mahkeme Coşkun hakkında 2 yıl 3 ay hapis cezasına hükmetti ve işlediği suçtan pişmanlık duymadığı gerekçesi ile cezasında herhangi bir indirimle gidilmedi.

Coşkun hakkında verilen mahkumiyet kararına karşı avukatları tarafından istinaf yoluna başvuruldu. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi tarafından 2018/2220 Esas ve 2020/81 Karar sayılı dosya ile yapılan inceleme sonucunda Coşkun'un beraatine karar verildi. Beraat gerekçesinde şu ifadeler yer verildi:

3713 sayılı Kanununun 6/1. maddesinde düzenlenen hedef gösterme suçunun oluşabilmesi için kişilerin terör örgütlerine hedef gösterilmiş olmasının gerektiği, dava konusu internet sitesinde yer alan yazı içeriği ve internet sitesinin niteliği bir bütün olarak değerlendirildiğinde bu kapsamda hedef gösterme olarak kabul edilemeyeceği, demokratik toplumun zorunlu unsurlarından olan basın bilgi verme, eleştirme, yorumlama işlevi ve Anayasanın 26, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddelerinde düzenlenen ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden sanığın atılı suçtan beraati yerine yazılı gerekçe ile mahkumiyetine karar verilmesi...

Sonuç olarak Coşkun, istinaf kararı ile beraat etti. Ancak Coşkun'un haberine konu olan avukatlar aleyhine yürütülen ceza soruşturması sonucunda yargılanan avukatların büyük bir kısmı hüküm giydi ve bugün hala hapisteler. Haberde ismi yer alan Av. Ebru Timtik, 27.08.2020 tarihinde „herkes için adil yargılanma hakkının tesisi“ talebiyle başlattığı ölüm orucu sonucunda yaşamını yitirdi. Coşkun'un hedef gösterdiği iddia edilen tanık Berk Ercan'ın ise tek tek 344 kişi aleyhine „tanıklık“ yaptığı ve bu kişilerden 200'den fazlasının soruşturma geçirip tutuklandığı bilinmekte.

Coşkun'un yargılama süreci ile ilgili bir başka detay daha söz konusu. Coşkun hakkında 2 yıl 3 ay hapis cezasına hükmeden mahkemenin başkanı Akın Gürlek, aynı zamanda Coşkun'un hedef gösterdiği iddia olunan tanık Berk Ercan'ın etkin pişmanlıktan faydalanmak için ifade

verdiği soruşturma aşamasında Sulh Ceza Mahkemesi Hakimi olarak görev aldı. Yine İstanbul 26 Ağır Ceza Mahkemesi başkanı sıfatıyla Berk Ercan'ın kovuşturma sürecini yürüten de Akın Gürlek'ti. Coşkun'un haberinin konusunu oluşturan avukatların İstanbul 37. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen ve ağır bir mahkumiyetle sonuçlandırılan yargılamasının mahkeme başkanının da aynı hakim oluşu ilgi çekici bir detay olarak kayıtlara geçti. Bugün de gazeteci Buse Söğütlü twitterda Akın Gürlek'i eleştiren bir paylaşımda bulunduğu için Canan Coşkun'a isnat edilen suç ile yani Akın Gürlek'i terör örgütlerine hedef gösterdiği iddiası ile yargılanmakta.^{vi}

3.) İddianamenin Değerlendirilmesi:

3.1. İddianamenin Ceza Muhakemesi Kanunu kapsamında değerlendirilmesi:

İncelenen iddianame toplamda 2 sayfadan ibarettir. Daha önceki raporlarda da belirtildiği üzere bir iddianamenin kısa olması asla tek başına bir eleştiri nedeni olamaz. İncelenen iddianamenin özü sadece Canan Coşkun tarafından yazılmış bir haberden ibaret olduğundan iddianamenin kısa olması son derece doğaldır. Ancak bir olayın sadeliği, birkaç paragrafta özetlenebilir ve açıklanabilir olması, o iddianameyi Ceza Muhakemesi Kanunu'nun Kamu Davası Açma Görevi başlıklı 170. maddesinin gerekliliklerinden başışık tutmaz. İddianamenin hukuki işlevi bir olayın özetlenmesinden çok daha fazlasını içerir. Bu metinler konu ettikleri olaya isnat edilebilecek suç, ilgili suçun unsurlarını dikkate alarak tanımlamayı, şüpheli sıfatı yüklenen kişilerin hangi fiillerinin bu suçu oluşturduğunu, delille suç arasındaki ilişkiyi ve beraberinde şüphelilerin lehine olan unsurları içermek zorundadır. Bu unsurları içermeyen bir metin, iddia içerse dahi hukuki anlamda bir iddianame olarak kabul edilemez.^{vii}

3.1.1 İddianamenin delillerle imtihanı:

CMK md. 170/3 gereği her bir iddianame şüphelinin kimliğini ve müdafii bilgilerini, şüphelilere yüklenen suç ve uygulanması gereken kanun maddelerini içermelidir. Burada sıralanan unsurların tamamına iddianameden erişilebilmektedir. Yine suç tarihi ve yeri de iddianamede açık şekilde belirtilmiştir. Bu iddianameyi CMK md. 170/3 bağlamında özel olarak sakatlayan delillere yönelik hem tarafgir hem de özensiz yaklaşımdır.

CMK md. 170/3'e göre isnat edilen suçun delillerinin iddianamede açıkça yazılı olması gerekir. İddianamenin ilk sayfasındaki deliller bölümünde şu belgeler sıralanmıştır: *"İddia, şüphelinin savunması, olay ve araştırma tutanağı, şüphelinin nüfus ve sabıka kaydı ve tüm soruşturma evrakı kapsamı"*. Bu hali ile şekli anlamda bir kısım delilin sıralandığı düşünülebilir, ancak açık ki; ilgili yazım şekli CMK md. 170/3'ün gereğinin yerine getirilmesi olarak yorumlanamaz.

Öncelikle deliller arasında Coşkun tarafından yazılmış haberin kendisinden söz edilmemektedir. Ötesinde ise, iddianamede bahsi geçen [habere konu edilmiş soruşturmaya ilişkin] kısıtlama kararı, yine iddianame içeriğinde belirtilen bu kısıtlama kararı dayanak gösterilerek alındığı ileri sürülen İstanbul Nöbetçi Sulh Ceza Hakimliği'nin erişim engelleme kararı da deliller arasında sıralanmamıştır. Kısıtlama kararı ve bahsi geçen erişim engelleme kararlarına ilişkin iddianamedeki ifadelerin üstünkörülüğü, bu metnin bir hukukçunun elinden

çıkıp çıkmadığını sorgulatacak düzeydedir. Örneğin iddianamede İstanbul Nöbetçi Sulh Ceza Hakimliği kararı denilip geçilmektedir. Hangi Sulh Ceza Hakimliği nöbetçidir? Kararın tarihi nedir, esas kaçtır? Bu bilgiler olmadan bir karara atıf yapılamayacağı açıktır.

Görüleceği üzere deliller ile ilgili eksiklik, delillerin “isimlerinin” listenip listelenmemesinden ibaret değildir. Bu noktada çarpıcı olan Canan Coşkun’un yazdığı ve bu iddianamenin ana konusu olan haber karşısında savcının benimsediği yaklaşımdır. Haberden sadece bir paragraf alıntılanmıştır. Oysa ki haber toplamda 12 paragraftır. Savcı bu haberin içeriği ile suçun işlendiğini ileri sürmekte, Coşkun’un bu haberle avukat soruşturmasının savcısını ve avukatlar aleyhine tanıklık yapan kişiyi terör örgütlerine hedef gösterdiğini iddia etmektedir. Tam da bu nedenle haber içeriğine iddianamede yer verilmemesi, en azından haberin hangi cümleleri ile hedef gösterme fiilinin gerçekleştiğinin tartışmaya gerek görülmemesi anlaşılmalıdır.

İddianamede ilgili haberden yapılan alıntı aşağıda aynen aktarılmıştır:

...http://cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/827875/Avukatlar_savilik_sorgusunda_Neden_Nuriye_ve_Semih_in_avukatligini_yaptiniz.html linkinde “Savcılık, Berk Ercan isimli bir tutuklunun tanık ifadesini avukatların dosyasına koydu. Savcılık, Ercan’ın ifadesindeki ‘kamuoyunda öne çıkan davaları örneğin Berkin Elvan, Dilek Doğan, Hasan Ferit Gedik, Sabancı Suikastı ile açlık grevinde olan Nuriye Gülmen ve Semih Özakça isimli şahıslar hakkındaki davaları takip ettikleri’ beyanları suçlama konusu yaptı” şeklinde haber yapıldığının tespit edildiği...

Bu paragrafta Coşkun’un “Berk Ercan isimli bir tutuklunun tanık ifadesi[ni]” cümlesi dışında Berk Ercan hakkında herhangi bir betimlemede bulunmadığı, Ercan’ın ailesini işaret eden bir cümle kurmadığı, Ercan’ı hedef gösteren herhangi bir yönlendirici yorum yapmadığı görülmektedir.

Ancak savcı bu alıntıyı yaptıktan sonra her nasılsa şu aşağıdaki sonuca varmıştır:

...Cumhuriyet Başsavcılığımızın 2017/10567 soruşturma numaralı dosyası kapsamında “Kısıtlama Kararı” bulunmasına rağmen soruşturmanın amacını tehlikeye sokacak şekilde haber yapıldığı, yine aynı dosya kapsamında tanık olarak ifadesine başvuru olan Berk ERCAN’ın ve ailesinin teşhir edildiği, terör örgütlerine hedef gösterildiğinin anlaşıldığı...

İddianamede haberden alıntılanan paragrafın bütünüyle objektif bir dille kaleme alınması ve yorum da içermemesi savcının yukarıdaki çıkarsamaya nasıl vardığı sorusunu doğurmuştur. Bu nedenle Coşkun’un haberinin tamamını bu çıkarsama (Berk Ercan ve ailesini teşhir ettiği ve terör örgütlerine hedef gösterdiği iddiası) bağlamında incelemek gerekmiştir.

- 12 paragraflık haberin ilk 4 paragrafında Berk Ercan’ın adının yer almadığı görülmüştür.
- 5. paragraf, iddianame içeriğinde alıntılanan paragraftır.
- 6. paragrafta Berk Ercan’ın ismi bir kez daha şu içerikle yer almaktadır: “Savcı Tuncay, Ercan’ın ifadesindeki örgüt soruşturmalarında ‘savcılık ve mahkeme aşamalarında müdafisi olarak bulunmaya çalıştıkları’ beyanını suçlama olarak yöneltti.”
- 7. paragrafta yine Ercan’ın ismi geçmektedir. İçerik şu şekildedir: “Savcı Tuncay, yine Ercan’ın ifadesinden yola çıkarak, ‘OHAL yasalarından dolayı gözaltına alınan şahısların ifadesi alındıktan sonra adliyeye sevk edilinceye kadar geçen süre içerisinde gözaltında

geçen sürenin keyfi bir uygulama olup kanunsuz olduğunu belirtmelerini' bir suçmuş gibi dosyasına koydu.”

- Ercan'ın adı son olarak 8. paragrafta geçmektedir. Buradaki içerikse şu şekildedir: “Tanık Ercan'ın ifadesini suçlamalarına dayanak yapan savcı Tuncay, buradan yola çıkarak, avukatların 'Sur, Cizre, Silvan, Reyhanlı, Soma, Ermenek gibi bölgelerde yaşanan doğal afet, iş kazaları, terör olayları gibi ülke gündemine giren olaylarla ilgili heyet oluşturmasını' suç saydı.”
- Haberde başka bir bölümde tanık Ercan ile ilgili bir cümle kurulmadığı açıkça görülmüş, tespit edilmiştir.

Bu hali ile savcının alıntılacağı 5. paragraf da dahil olmak üzere bu bölümlerin hiçbirinde Berk Ercan'ın hedef gösterildiği sonucuna varılabilecek tek bir ifade yer almadığı açıktır. Savcı, Coşkun'un sadece Berk Ercan'ı değil ama ailesini de teşhir ettiğini, terör örgütlerine hedef gösterdiğini ileri sürmektedir. Ancak Ercan'ın ailesi haberde bir kez dahi anılmamıştır. Haber Ercan ya da ailesinin fotoğrafını da içermemektedir. Kanımca savcı da bu durumu bildiğinden haberi alıntılama yoluna gitmemiştir. Zira bu haber içeriği Canan Coşkun'un lehine olup, bir adliye muhabirinin mesleğinin de gereğidir. Bu hali ile savcı ya niyet okumuştur, ya da ısrarlı bir biçimde – bir dayanak arayışına da girmeksizin- Coşkun'u cezalandırma niyetine kendisini fazlaca kaptırmıştır.

Delillerin üstün körü sıralandığı, içeriklerine yer verilmeyen, lehe delil değerlendirmesi yapılmayan ve delillere erişimin dahi sağlanmadığı bir iddianamenin CMK md. 170/3'e uygun kaleme alındığını düşünmek imkansızdır.

İddianamenin delillerle kurduğu ilişkiyi bir imtihan olarak niteledikten sonra, bu iddianamenin CMK md. 170/4'e uygun kaleme alınmasını beklemek zaten yersiz olacaktır. Bilindiği üzere CMK md. 170/4, savcılara isnat edilen suç oluşturulan olayları mevcut delillerle ilişkilendirerek açıklamaları görevini yüklemektedir. Haber içeriğinde hiçbir cümle Berk Ercan'ı, ailesini yahut soruşturmayı yürüten savcuyu hedef göstermediği yerde, CMK md. 170/4'ün gereğinin yerine getirilmesi zaten fiili olarak imkansızdır.

Bütün bu tespitlerden sonra CMK md. 170/2 kapsamında iddianame bir bütün olarak değerlendirildiğinde yeterli şüphe olgusunun delillerle desteklenmesi noktasında savcının herhangi bir çaba içerisinde girmediği sonucuna kolaylıkla varılabilir. Bu cümlenin daha açık kurulmasında beis yoktur. Aslında Coşkun'un haberi savcının şüphelerini ortadan kaldıracak bir açıklıktadır. Delil yoksa, yeterli şüphe yoktur. Öyleyse bir iddianame de olmamalıdır. Ama ne yazık ki, iddianame yazılmış, bir mahkeme tarafından kabul edilmiş, - istinaf aşamasında beraat etmişse de – Canan Coşkun 2 yıl 3 ay gibi ağır bir cezaya mahkum edilmiştir.

3.1.2: İddianamenin Terörle Mücadele Kanunu md. 6/1 ile imtihanı:

Terörle Mücadele Kanunu'nun 6/1. maddesi kendi başına bir inceleme konusu olmaya değer olacak ölçüde muğlak ve eklektik bir maddedir. Madde metni okunduğunda – bozuk türkçesinin de etkisi ile – maddenin suç kapsamına aldığı fiil yahut fiillerin ne olduğu, düzenlemeye konu suç(ların) unsurlarının ne olduğu gibi konuların anlaşılabilmesi neredeyse imkansızdır. Bu nedenle, maddenin bugünkü içeriğinin, incelenen iddianame gibi yetersiz ve ne dediği belli olmayan iddianamelerin yazılmasına zemin yarattığı ileri sürülebilir.

TMK md. 6/1 düzenlemesi şu şekildedir:

İsim ve kimlik belirterek veya belirtmeyerek kime yönelik olduğunun anlaşılmasını sağlayacak surette kişilere karşı terör örgütleri tarafından suç işleneceğini veya terörle mücadelede görev almış kamu görevlilerinin hüviyetlerini açıklayanlar veya yayınlayanlar veya bu yolla kişileri hedef gösterenler bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Uygulamadan bağımsız olarak bu madde incelendiğinde maddede birden çok suç tanımlandığı görülmektedir. Bu suçlar şu şekilde sıralanabilir:

- İsim ve kimlik belirterek veya belirtmeyerek kime yönelik olduğunun anlaşılmasını sağlayacak surette kişilere karşı terör örgütleri tarafından suç işleneceğini açıklayanlar veya yayınlayanlar,
- İsim ve kimlik belirterek veya belirtmeyerek kime yönelik olduğunun anlaşılmasını sağlayacak surette terörle mücadelede görev almış kamu görevlilerinin hüviyetlerini açıklayanlar veya yayınlayanlar,
- bu yolla kişileri hedef gösterenler.

Madde kapsamında tanımlanan bu üç ayrı suç, ceza hukuku tekniği açısından birçok soruya yol açmaktadır. İlk suç bağlamında korunan hukuki yararın ne olduğunu anlamak mümkün değildir. Bir kişinin terör örgütlerine hedef olacağına ilişkin bilgi edinen bir gazetecinin bu bilgiye dayanarak haber yazması suç olarak mı kabul edilecektir? Bunun gerekçesi nedir? Gazetecinin kastının suçluyu övmek yahut terör örgütünün propagandasını yapmak olduğu iddiası ile TMK 6/1'deki bu suça gidilecekse, o zaman bu aynı konularda zaten yürürlükte olan yasal düzenlemelerle bu suç arasındaki unsur farkı nedir?

Maddede tanımlanan ikinci suça bakıldığında ise başka bir soru ortaya çıkmaktadır. „Terörle mücadelede görev almış kamu görevlisi“ ifadesi kimleri kapsamaktadır? Bu konuda TMK yahut başkaca mevzuatlar açık bir tanım içermemektedir. Yanıtı bizi yaklaştıran TMK'daki tek madde 15. maddedir. Avukat tayinini düzenleyen bu maddede; „Terörle mücadelede görev alan Türk Silahlı Kuvvetleri personeli, mülki idare amirleri, istihbarat ve kolluk görevlileri ile bu amaçla görevlendirilmiş diğer personel“ denilmektedir. Peki incelediğimiz iddianameye dönersek, kamu adına ve yararına, kamu haklarını savunmak ve tüzeyi yerine getirmek amacıyla, sanıkları kovuşturan, yargıç önüne getiren görevli olarak tanımlanan savcı yahut kendisi de bir suçtan yargılanan (ve hatta hüküm giymiş) ve etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanan bir tanık, „terörle mücadele amacıyla görevlendirilmiş diğer personel“ kapsamında ele alınabilir mi?

Madde içeriğinde tanımlanan suçlardan sadece üçüncüsü görece bir açıklık taşımaktadır: Kişileri hedef göstermek... Burada da dil kullanımı açısından ceza hukuku prensipleri ile çelişen bir muğlaklık olduğunu belirtmek gerekir. Zira kişi ifadesi ile bir önceki suç içerisinde geçen „terörle mücadele amacıyla görevlendirilmiş kamu görevlisine“ atıf yapıp yapılmadığının maddeden anlaşılması mümkün değildir. Ancak TMK 6/1 düzenlemesinde yer alan suçlar içerisinde bu son suçun lafzının diğerlerine oranla daha anlaşılır olduğu ifade edilebilir. En azından bu suçun unsurunun „hedef göstermek“ olduğu açıktır.

Peki, incelenen iddianamede Coşkun'a isnat edilen suçlar nelerdir? 2 sayfalık iddianame incelendiğinde sırasıyla şu isnatlar görülmektedir:

- Terörle mücadelede görev almış kişileri hedef göstermek,
- Avukatlar aleyhine yürüyen soruşturmanın amacını tehlikeye sokmak,
- Berk Ercan ve ailesini teşhir etmek ve terör örgütlerine hedef göstermek,
- Soruşturma savcısı ve etkinlik pişmanlık hükümlerinden yararlanarak örgütün faaliyetlerinin deşifre edilmesine katkıda bulunan dosya şüphelisinin isimlerini açıkça belirtmek,
- Coşkun'a iddianamede yöneltilen bu suçlar incelendiğinde iddianamenin endişe verici düzeyde dayanaksız ve bir iç tutarlılıktan yoksun olduğu da anlaşılmaktadır.

Savcının ilk suçlamasına bakıldığında, TMK md. 6/1'deki ikinci suç ile üçüncü suçu bir şekilde birleştirip, „terörle mücadelede görev alan kişi“ ifadesini tercih ettiği anlaşılmaktadır. Yani savcıya göre TMK 6/1'de düzenlenen üçüncü suçtaki „kişi“ bir niteleme sıfatına sahiptir. Bu hali ile savcı kişinin kamu görevlisi olması şartını aramaz, sadece terörle mücadelede görev alması savcı için yeterlidir. Buradaki endişe verici nokta; savcının „terörle mücadelede görev almakla“ ilgili algısıdır. İddianame savcısına göre, kamu adına ve kamu yararına hareket etmesi gereken savcılar, otomatik olarak terörle mücadelede görev alan kişilerdir. Yine savcıya göre kendisi de benzer bir suçlamadan yargılanan yahut hüküm giyen bir kişinin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak için ifade vermesi o kişiyi terörle mücadele eden bir kişi statüsüne kavuşturur. Savcının bu akıl yürütmesi abesle iştigaldir. Savcılara ne iç hukuk ne de uluslararası hukuk böyle bir sorumluluk yükler. İşleyen bir hukuk düzeninde savcı devletin terörle mücadele amacıyla gerçekleştirdiği fiillerin dahi temel hak ve özgürlükleri ihlal edip etmediğini soruşturmakla yükümlü kişidir. İş, terörle mücadele değil ancak kamu yararı ile birlikte temel hak ve özgürlüklerin korunmasından ibarettir. Etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanan kişiyi terörle mücadele görevi yerine getiriyor kabul etmek ise en hafif ifadesi ile ilgili yasal mekanizmanın savcı tarafından kavranmadığını gösterir.

Savcının Coşkun'a yönelttiği ikinci ve üçüncü suçlamanın baştan sona dayanaksız olduğu tartışmasız açıktır. Avukatlarla ilgili soruşturmanın tehlikeye atılmadığı aşıkardır. Zira avukatlar ilgili haberdan bugüne hala tutukludur. Süregelen ve kamuoyunun takibinde olan bir soruşturma ile ilgili çıkan haberlerin bu şekilde yorumlanması basın özgürlüğü ve halkın haber alma hakkının ihlalden başka bir anlam taşımaz. Berk Ercan ve ailesinin teşhiri ile hedef gösterilmesi ise başlı başına komik bir iddiadır. Ercan'ın ailesinin adı bile geçmeyen bir haberde aile nasıl teşhir edilip hedef gösterilmiştir? Hedef gösterme fiili hangi cümle ile gerçekleşmiştir? Savcının iddianamede bu iddialarını açıklama zahmetine dahi girişmemesi, muhtemelen görevini „terörle mücadele etmekten“ ibaret algılamasından ileri gelmektedir.

Dördüncü suç isnadı zaten ilk üç isnadın bir torbada birleştirilmesinden ibarettir. Ancak ne yazık ki yine akıl ve izandan yoksundur. Avukatların soruşturmasını yürüten savcı Can Tuncay hakkında Canan Coşkun'un haberinin yayımlandığı tarihten önce yüzlerce haber ana akım medya da dahil olmak üzere zaten yayımlanmıştır. Zira Tuncay, Ahmet-Mehmet Altan soruşturması, Büyükada soruşturması, yine darbe girişimi akabinde gelişen birçok kitlesel soruşturmanın da savcısıydı. Doğal olarak ilgili savcının adına basında yer veren ilk muhabir Coşkun değildi. Dahası Coşkun'un haberinde Tuncay'ın ismi nötr olarak yer alırken, daha öncesinde ana akım medyada Tuncay'ı kahramanlaştıran yahut muhalif basın kuruluşlarınınca uygulamalarını yeren çokça habere yer verilmişti.

Sonuç olarak, savcının Coşkun'a yönelik isnatlarının hiçbirinin dayanağı olmadığı basit bir araştırma ile ortaya konulabildiği yerde, kendisinin yapması gereken CMK md. 170 gereği bu iddianameyi yazmamaktı. Ancak bu iddianamenin bir çırpıda açığa çıkan bu mantıksal tutarsızlığa rağmen kaleme alınmış olması, savcının bu iddianameyi yazmayı savcılara yüklediği terörle mücadele görevinin bir parçası olarak kabul ettiğini ortaya koymakta.

3.2. Uluslararası hukuk bağlamında iddianamenin değerlendirilmesi:

CMK md. 170'in gereklerini yerine getirmeyen bir iddianamenin AİHS md. 6 kapsamında düzenlenmiş olan adil yargılanma hakkını ihlal etmemiş olması düşünülemez. Dahası yeterli şüpheyi destekleyen delillerden yoksun bir iddianamenin kaleme alınması başlı başına masumiyet karinesinin ihlaline yol açmaktadır.

Bir gazeteciyi, kamusal yararı açık olan ve kaynağı belli bir haberden dolayı yargılayabilmek için bir savcının bu ölçüde çaba harcaması, tarafsız bir tutumla yargılama zemini yaratma çabasına girmesi, esasında ifade özgürlüğü hakkının kendisine şüphe ile yaklaşıldığını ortaya koymaktadır.

Tüm bu değerlendirme raporu boyunca altı çizildiği üzere bu iddianamedeki en temel sorunlardan bir tanesi savcının "terörle mücadelede görev alma" misyonuna yaklaşımındaki çarpıklıktır. Savcıların bu tür bir görevi olup olmadığını anlamak için bir kez daha Birleşmiş Milletler Savcılarının Rolüne Dair İlkeler Yönergesi'ne bakmak gerekmektedir. Bu yönergede savcıların ceza muhakemesindeki rolü açıklıkla tanımlanmıştır.

Yönergenin 11. İlkesi şu şekildedir:

Savcılar, ceza muhakemesinde kovuşturmanın açılmasında ve kanunla yetkili kılınmaları veya yerel uygulamalara uygun olması halinde suçların soruşturulmasında, bu soruşturmaların hukukiliğinin gözetiminde, mahkeme kararlarının infaz edilmesinin gözetiminde ve kamu yararının temsilcileri olarak kendilerine verilen diğer görevlerin yerine getirilmesinde aktif bir rol üstlenirler.

12. İlke ise şu ifadelerle yer verilmiştir:

Savcılar görevlerini hukuka uygun olarak, adil, sürekli ve süratli bir biçimde, insan onuruna saygı gösterip koruyarak, insan haklarının yanında yer alarak yürütürler ve bu suretle adil yargılanmanın gerçekleşmesine ve ceza adaleti sisteminin düzgün işlemesine katkıda bulunurlar.

Bu her iki prensipte de, yönergenin bütününde de savcılara terörle mücadele görevinin yüklenmediği açıktır. Aksine 12. İlke savcılara insan haklarını koruma yükümlülüğünü hatırlatmakta, 13/b İlkesi ise savcıların kamu yararını koruma, objektif hareket etme ve zanlının yararına veya zararına olup olmadığına bakmaksızın ilgili her türlü duruma dikkat etme yükümlülüğünün altı çizilmektedir.

Yönergenin, incelenen iddianame açısından en önemli düzenlemesi ise 14. İlkedir. Bu İlkeye göre; savcılar tarafsız bir soruşturmanın isnadın temelsiz olduğunu gösterdiği durumlarda, kovuşturma başlatmaz veya devam etmezler. Hatta ilke, muhakemeyi durdurmak için her türlü çabayı harcamaları gerektiğinin de altını çizerek. Yukarıda yapılan hukuki tespitler ne yazık ki;

incelenen iddianamenin savcısının harcadığı çabanın tam aksi yönde olduğu izlenimini ziyadesiyle güçlendirmektedir.

Sorun sadece savcının kendi kendine biçtiği terörle mücadele etme görevi de değildir. Hiçbir yasal düzende olmayan ve aslında savcılık mesleğinin özü ile çelişen bu yok hükmündeki görevi üstlenmesi kadar sorunlu olan, bu görevin ifası sırasında kendinde gördüğü temel hak ve özgürlükleri yok sayma hakkıdır.

Bir adliye muhabirinin, kamuoyu tarafından takip edilen bir konuda gazeteciliğin evrensel kabul görmüş ilkelerine uygun bir biçimde hazırladığı ve neredeyse tek bir yorum cümlesi içermeyen haberinden suç yaratma azmi, savcının basın özgürlüğü ve bağlı olarak ifade özgürlüğünü ortadan kaldırmak konusunda kendinde gördüğü kudrete de işaret etmektedir.

Unsuru hedef gösterme olan bir suç, hedef göstermeye ilişkin tek bir delil gösterme gereği duymaksızın bir gazeteciye isnat etmek, gerek iç hukuk gerekse AİHS md. 10 kapsamında ifade özgürlüğünün ihlali anlamına gelecektir. Ancak aynı zamanda bu, ilgili düzenlemelerin önemsenmediğini, benimsenmediğini ve bile isteye görmezden geldiğini de ortaya koyacaktır.

4.) Sonuç ve Öneriler:

Bu iddianame hiçbir şekilde kaleme alınmamalıydı. Daha önce de proje kapsamında birçok başka inceleme raporunda bu cümle kuruldu. Bu iddianame yönünden de bu cümleyi kurmak bir zorunluluktur. Hedef gösterme fiili gerçekleşmediği gibi, Coşkun'a isnat edilen suça ilişkin herhangi bir delil de sunulmamışken, hatta tam da bu nedenlerle derli toplu ve ne olduğu anlaşılabilir bir suç dahi isnat edilememişken bu iddianamenin kaleme alınmasını açıklayabilecek bir hukuki gerekçeden söz edilemez.

Bir kez daha Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Cezai Adalet Sisteminde Savcılığın Rolü ile İlgili Üye Devletlere Sunduğu (Rec) 2000 19 sayılı Tavsiye Kararına atıf yapmak zorunluluk olmuştur. İlgili Tavsiye Kararı'nın 7. maddesi esasında yapılması gerekenlere temel bir çerçeve çizmektedir. İlgili düzenleme öncelikle savcılarının meslek öncesi ve meslek içi eğitimlerinin savcılar için hem bir hak hem de görev olduğunu belirtir ve ardından belirli başlı eğitim başlıklarını sıralar.^{viii}

Aynı tavsiye kararının aşağıda sıralanacak maddeleri ise özellikle savcılık görevi ile terörle mücadele personelinin görevleri arasında ayırım yapamayan savcılarının tekrar ve tekrar gündemine sokulmalıdır:

24. Savcılar görevlerini ifa ederken, özellikle;

- a. adil, tarafsız ve objektif bir şekilde işlevlerini yerine getirmelidir;
- b. İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme ile teminat altına alınan insan haklarına uymalı ve bunların korunmasını sağlamalıdır; ,
- c. ceza adalet sisteminin mümkün olduğunca hızlı bir şekilde işlemesine katkı sağlamalıdır.

25. Savcılar, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi ya da diğer fikirler, ulusal ya da toplumsal köken, ulusal bir azınlığa mensubiyet, mülkiyet, doğum, sağlık, özür ya da başkaca durumlar gibi herhangi bir sebepten kaynaklanan ayrımcılıktan kaçınmalıdır.

26. Savcılar kanunlar önünde eşitliği sağlamalı, şüphelinin durumunu etkileyen gerek lehine gerek aleyhine olan tüm ilgili hususları araştırmalıdır.

27. Savcılar, tarafsız bir araştırmanın suç isnadının mesnetsiz olduğunu gösterdiği durumlarda, soruşturmayı başlatmamalı ya da devam ettirmemelidir.

Bu iddianamenin varlığı, yukarıda sıralanan ilkelerin hiçbirinin dikkate alınmadığının açık bir delili olarak kabul edilebilir.

Yine daha önce atıf yapıldığı üzere, Yargı Sisteminin Bağımsızlığına İlişkin Avrupa Standartları Hakkında Venedik Komisyonu Raporunun (494/2008) Savcılık Teşkilatı başlıklı ikinci bölümü^{ix} ayrıca önemlidir. İlgili raporun 'Savcıların Nitelikleri' başlığı altında 15. paragrafta savcılarının adil ve tarafsız hareket etmeleri gerektiği belirtildikten sonra, savcının işlevinin ne pahasına olursa olsun mahkumiyet sağlamak olmadığı, aksine elindeki güvenilir kanıtların tümünü mahkemenin dikkatine sunmak zorunluluğunun altı çizilmiştir.

İncelenen bu iddianame, öncelikle Türkiye'de bugün görev alan savcılarının, savcılık görevi ile terörle mücadele personelinin görevi arasındaki ayrımını yeniden kavrayacakları bir yargısal bağımsızlık ortamının yaratılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Yazar hakkında

Şerife Ceren Uysal İstanbul'da çalışmış bir insan hakları avukatıdır. 2015 yılından bu yana Çağdaş Hukukçular Derneği'nin genel merkez yönetici olan Ceren Uysal Avusturya'da 2016 Aralık'ında Dr. Georg Lebiszcak İfade Özgürlüğü Ödülü'ne layık görülmüştür. Kendisi Viyana Üniversite'nde Toplumsal Cinsiyet Master Programını sürdürmekte olup insan hakları hukuku bağlamı ile toplumsal cinsiyet sorunlarını odaklanmaktadır. Aynı zamanda Avrupa'da Demokrasi ve Dünya İnsan Hakları için Avukatlar (ELDH) örgütünün eş genel sekreterlik görevini sürdüren Ceren, 2021 yılı itibarıyla PEN Norveç iddianame Projesi'nin rapor süpervizörlüğü görevini sürdürmektedir.

ⁱ Bu konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız: Uysal, Şerife Ceren, "State of Emergency, Every Numbers that goes into the Records is a Human Life", Liga Befund 2017, Austria <http://www.liga.or.at/site/assets/files/1889/2017.pdf>, Avrupa Barolar ve Hukuk Cemiyetleri Konseyi'nin 05.04.2018 tarihli açıklaması: https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/Statements/2018/EN_HR_20180405_P_R_0618.pdf, Human Rights Watch tarafından 10.04.2019 tarihinde yayımlanan Lawyers on Trial Abusive Prosecutions and Erosion of Fair Trial Rights in Turkey başlıklı rapor: <https://www.hrw.org/report/2019/04/10/lawyers-trial/abusive-prosecutions-and-erosion-fair-trial-rights-turkey>

ⁱⁱ Gülmen akademisyen, Özakça ise eğitim emekçisi idi. Kendileri gibi ihraç işlemine maruz kalan başka kamu çalışanları ile birlikte Ankara'da bulunan Yüksel Caddesi'nde hukuksuz ihraç işleminin iptal edilmesi ve görevlerine

iade edilmeleri talebiyle bir direniş başlattılar. Basın açıklamalarının hemen hemen tamamına polis müdahalesi gerçekleşti, defalarca gözaltı işlemine tabi tutuldular, bu gözaltı işlemlerinde yaşanan kötü muamele ve işkence de yine onlarca kez haber oldu. Gülmen ve Özakça, demokratik hakları olan basın açıklaması hakkını dahi kullanamaz bir hale gelmelerinin akabinde açlık grevine başladılar.

ⁱⁱⁱ Konu ile ilgili detaylı bilgi için: <https://pen-international.org/news/turkey-academics-on-hunger-strike-detained>, <https://bianet.org/english/human-rights/192937-gulmen-ozakca-on-300th-day-of-hunger-strike>

^{iv} İddianameye konu haberin tamamına erişmek için: <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/nuriye-ve-semihin-14-avukati-tutuklandi-827875>

^v <https://www.amnesty.org.tr/icerik/canan-coskun-dava>

^{vi} Detaylı bilgi için: <https://bianet.org/english/law/232698-journalist-on-trial-with-the-lights-on>

^{vii} Uysal, Şerife Ceren, Hikmet Tunç Kumli iddianamesi değerlendirme raporu, PEN Norveç İddianame Projesi 2021, sf. 5-6, https://norskpen.no/enq/wp-content/uploads/2021/09/PEN-Norway-Turkey-Indictment-Project_Hikmet-Kumli-Tunc_14-Ekim-2021_TUR-1.pdf

^{viii} Tavsiye Kararında sıralanan eğitim başlıkları şu şekildedir:

- a. görevlerine ilişkin ilke ve mesleki ahlak kuralları;
- b. şüphelilerin, mağdurların ve tanıkların anayasal ve yasal korunmaları;
- c. İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme’de düzenlenmiş insan hak ve temel özgürlükleri ve özellikle Sözleşme’nin 5. ve 6. maddelerinde düzenlenen hakları;
- d. adli çerçevede çalışma yönetimi, idaresi ve insan kaynakları ilke ve uygulamaları;

e. faaliyetlerinin tutarlılığına katkıda bulunan düzen ve unsurlar.

^{ix} <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/e0a67151-fb8b-4c6c-a095-af118c918072.pdf>